

C. de Baat, J.K.M. Aps, W.G. Brands, et al (red.). Het Tandheelkundig Jaar 2005. 247 bl., geïll. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum, 2004. ISBN 90 313 4285 8.

In Het Tandheelkundig Jaar 2005 staan 17 artikelen van Belgische en Nederlandse auteurs over uiteenlopende onderwerpen. Vijf daarvan kunnen als 'algemeen medisch' worden gekwalificeerd. Aan de orde komen de (orthodontische) behandeling van medisch gecompromitteerde patiënten, mondafwijkingen die het gevolg zijn van maligniteiten elders in het lichaam, syncope in de praktijk, diagnostiek van alcoholmisbruik, en de gezondheidsrisico's die tandartsen beroepsmatig lopen. In het laatste artikel verbaast de mededeling dat 8% van de Belgische tandartsen routinematig de röntgenfilm zelf in de mond van de patiënt houdt tijdens de bestraling. Drie bijdragen zijn sociaal-tandheelkundig geïntereerd. Het gaat hier over spoedeisende hulp, bezien vanuit wet- en regelgeving en jurisprudentie, over het omgaan met productinformatie rond de patiëntbehandeling, en over non-verbale communicatie in de tandartspraktijk. Dit derde artikel is voor de Nederlandse lezer hier en daar minder toegankelijk geschreven ('De tandarts heeft met zijn patiënt een tactiel en een olfactorisch contact.').

Tot de tandheelkundige specialismen behoren teksten over reconstructieve kaakchirurgie, over de ontwikkeling van distractie-osteogenese en over de resultaten van orthodontische behandeling na bottransplantatie bij patiënten met een lip-, kaak- en gehemtespleet. Er zijn twee beschouwingen over radiologische onderwerpen, namelijk over stralingshygiëne en kwaliteitsbewaking bij het maken van röntgenopnamen bij kinderen en over de stand van zaken in de digitale panoramische radiografie. Andere onderwerpen die worden behandeld zijn de orale kinesiologie, bindweefselstoornissen in harde tandweefsels, de methoden voor het bleken van gebitselementen, en de mogelijkheid om bruggen te plaatsen op natuurlijke gebitselementen en implantaten.

Helaas is in dit boek een aantal afbeeldingen van panoramische röntgenopnamen en van gebitsmodellen zo klein weergegeven dat de educatieve waarde ervan beperkt is. Verder valt op dat veel auteurs hun best hebben gedaan om de theoretische en wetenschappelijke achtergrond van hun onderwerp slechts te bespreken voor zover die van rechtstreeks belang is voor de patiëntbehandeling. Daardoor is de informatie in het algemeen sterk praktijkgericht, en dus nuttig voor de practicus.

J. den Dekker, Amsterdam

I.R. Zerbo. Histology of bone regeneration in the human maxilla: augmentation by monocortical bone blocks or β -tricalcium phosphate particles. 128 bl., geïll. Amsterdam: Vrije Universiteit, 2004. Academisch proefschrift. ISBN 90 9017968 2.

Dit proefschrift is geschreven door een collega die in Brazilië is geboren en sinds 1998 in Nederland woont en werkt. Het onderwerp van haar proefschrift is botregeneratie voorafgaand aan het plaatsen van orale implantaten. Twee technieken zijn onderzocht: het gebruik van autoloog monocorticaal bot en het gebruik van de synthetische botvervanger Cerasorb[®] dat voor 99% bestaat uit zuiver β -tricalciumfosfaat en een restdeel van voornamelijk hydroxyapatiet. In het proefschrift zijn zes klinische experimenten beschreven waarbij op histologisch niveau is onderzocht welke effecten beide technieken bewerkstelligen.

Aan de hand van de experimenten kon worden aangetoond dat het bij proefpersonen in het edentate anterieure deel van de bovenkaak aangebrachte autologe avitale monocorticale bot uit de kin geleidelijk geheel werd vervangen door nieuw vitaal botweefsel. Dit proces kreeg zijn beslag in een periode van ongeveer zeven maanden. In de algemene chirurgie is deze techniek veel minder succesvol. Verklaringen voor deze discrepantie zijn het relatieve kleine formaat van het stuk bot uit de kin en het feit dat het bot nauwelijks wordt belast en ook niet kan verschuiven.

Cerasorb in korrelvorm is goed toepasbaar op de bodem van de sinus maxillaris. Langs de korrels is de ingroei van bloedvaten en botweefsel mogelijk. Door de bloedvoorziening kunnen voorlopers van botcellen differentiëren tot osteoblasten die een collageen botmatrix produceren en deze mineraliseren. Uit de klinische experimenten bleek dat na zes maanden de gemiddeld in de sinus gevormde hoeveelheid bot met Cerasorb significant kleiner was dan met een monocorticaal stuk bot uit de kin. Na negen en veertien maanden waren de korrels echter grotendeels verdwenen en was dit verschil tenietgedaan. Met Cerasorb-korrels verliep de botvorming dus trager. Waarschijnlijk spelen osteoclasten geen rol van betekenis bij de vervanging van de Cerasorb-korrels door bot. De meest aannemelijke verklaring voor het verdwijnen van de korrels is dat ze chemisch oplossen, mogelijk gestimuleerd door lokale weefselverzuring als gevolg van een grote metabolische celactiviteit. De ingroei van cellen en de aanmaak van bot verliepen het snelst in de ruimten tussen de korrels. Dit impliceert dat de botvorming misschien kan worden versneld door de korrels groter te maken.

De algemene conclusie van het proefschrift is dat een synthetische botvervanger als tricalciumfosfaat een goed alternatief kan zijn voor monocorticaal bot, mits men rekening houdt met de beperkingen van het materiaal. Het totale uitgevoerde onderzoek is een mooi stuk werk met een klinisch zeer relevante vraagstelling en uitkomst. Figuurlijk en letterlijk smetje op het omslag van het boek is een zelden voorkomend verschijnsel: een foutje in de titel. Een interessant proefschrift voor iedereen die zich bezighoudt met of belangstelling heeft voor bottransplantatie, botregeneratie en preprothetische chirurgie.

C. de Baat, Ridderkerk

C. Stellingsma. The extremely resorbed mandible: a comparative, prospective study of three treatment strategies. 161 bl., Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 2004. Academisch proefschrift. ISBN 90 80 176547 1.

De toekenning van een subsidie uit het fonds Ontwikkelingsgeneeskunde in 1986 heeft in Nederland een geweldige spin-off gegeven aan het onderzoek naar de effecten van de toepassing van implantaten in de edentate onderkaak. Bijna tien proefschriften zijn intussen over het onderwerp verschenen. Dit proefschrift is het meest recente in de serie. Het levert een goede bijdrage aan het voortschrijdende inzicht in de aanpak van de behandeling van deze categorie patiënten omdat het over de behandeling van patiënten met een extreem geresorbeerde onderkaak gaat, terwijl bij de eerdere onderzoeken patiënten met matig geresorbeerde onderkaken waren betrokken.

Wanneer de onderkaak in het interforaminale deel lager is dan 10 mm, zijn er globaal drie behandelmethoden. De kaak kan worden verhoogd met een bottransplantaat uit de bekkenkam, na

drie maanden gevolgd door het plaatsen van vier implantaten en een overkappingsprothese; er kan een transmandibulair implantaat worden geplaatst of er kunnen vier korte implantaten worden geplaatst, in beide gevallen in combinatie met een overkappingsprothese. In dit proefschrift wordt de vraag beantwoord welke methode de voorkeur heeft.

In het eerste deel worden de resultaten beschreven van twee retrospectieve onderzoeken bij een extreem geresorbeerde onderkaak: één waarbij de kaak werd verhoogd met bot uit de bekkenkam, gevolgd door het plaatsen van vier implantaten en één waarbij vier korte implantaten werden geplaatst. De resultaten van beide methoden waren positief.

Het tweede deel beschrijft de tweejarige klinische en röntgenologische resultaten, de patiënttevredenheid en het subjectief en objectief kauwvermogen van 60 patiënten met een extreem geresorbeerde onderkaak die zijn behandeld met de drie bovengenoemde behandelmethoden. Grote verschillen traden niet op:

- Bij de groep met een botverhoging in combinatie met implantaten en de groep met een transmandibulair implantaat gingen iets meer implantaten verloren.
- Qua botniveau dorsaal van de laatste implantaten trad bij de groep met een botverhoging in combinatie met implantaten botverlies op en bij de andere twee werd soms zelfs enige bottoename gevonden.
- De groep met een botverhoging in combinatie met implantaten waardeerde het ongemak, de napijn en duur van het behandeltraject minder positief.
- Qua kauwvermogen werd steeds een duidelijke verbetering vastgesteld, maar geen verschillen tussen de drie groepen.

Alles op een rij gezet, kan worden geconstateerd dat ondanks het feit dat er zeker in het verleden grote terughoudendheid was om in een sterk geresorbeerde onderkaak vier korte implantaten te plaatsen in combinatie met een overkappingsprothese, deze methode toch de voorkeur heeft. De behandeling is het eenvoudigst en levert dezelfde resultaten op als de andere methoden. Een prachtig resultaat, waar de promovendus, de Universiteit van Groningen en Nederland trots op mogen zijn.

M.A.J. van Waas, Bunnik

J. Lindhe, T. Kaaring, N.P. Lang. Clinical periodontology and implant dentistry. 1044 bl., geïll. Oxford: Blackwell Munksgaard, 2003. £ 99.00. ISBN 1 40 510236 5.

'Clinical periodontology and implant dentistry' is een waar opus magnum over de klinische parodontologie. De hoofdstukken over de implantologie zijn in aantal weliswaar wat bescheidener, maar inhoudelijk ook zeer de moeite waard. Het is de vierde herziene editie van een klassieke uitgave: de eerste dateert van 1983. Ten opzichte van de laatste editie zijn 14 nieuwe hoofdstukken toegevoegd. Er schreven meer dan 50 – in hun vakgebied bekende – auteurs aan mee. Het lijvige boekwerk omvat een boeiende mix aan hoofdstukken over biologische principes, klinische richtlijnen en casuïstiek. Het boek bestaat uit 45 hoofdstukken en valt globaal uiteen in 3 delen: basisconcepten (de hoofdstukken 1-17), klinische concepten (de hoofdstukken 18-32) en implantologische concepten (de hoofdstukken 33-45). Het is een echt naslagwerk. Alleen de index van de behandelde onderwerpen beslaat al 13 pagina's en biedt een handvat voor als de lezer zich in een bepaald onderwerp wil verdiepen.

Het boek is prachtig geïllustreerd en de afbeeldingen zijn met veel zorg geselecteerd en gedrukt. Het voert te ver om in detail in te gaan op de inhoud van al die verschillende hoofdstukken. U kunt 2 hoofdstukken van dit boek zelf inzien (en in pdf-formaat downloaden) om er een mening over te vormen. Het betreft hoofdstuk 26 van de hand van Anne Hafajee, dat het effect van parodontale behandeling op de microbiota aan de orde stelt, en hoofdstuk 40, geschreven door Urs Belser, met prachtige tekeningen en schema's over implantaten in de esthetische zone (<http://www.blackwellpublishing.com/Lindhe>).

Het boek wordt van harte aanbevolen aan studenten, tandartsen en tandarts-specialisten. Het mag, zeker als men nog niet in het bezit is van tenminste de derde editie, in de boekenkast niet ontbreken als men bijzonder geïnteresseerd is in de parodontologie of de implantologie.

M.S. Cune, Houten

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde boeken zal nog nader worden besproken in één van de volgende afleveringen van dit tijdschrift.

- Voet DM. Zelfstandige (be)handelingen voor de tandartsassistent 3. In het kader van de Wet BIG. 160 bl., geïll. Houten: Bohn Stafleu, Van Loghum, 2004. Prijs: € 47,50. ISBN 90 313 4375 7.
- Bruers JJM. Zorgverlening door tandartsen. Studie naar tandartsvariëaties in verleende zorg. 188 bl. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, 2004. ISBN 90 9018712 X. Academisch proefschrift.
- Borstlap WA. The fixation of sagittal split osteotomies with miniplates. 185 bl. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, 2004. ISBN 90 75496 15 X. Academisch proefschrift.
- Hartman EHM. Prefabricated flaps for bone reconstructive surgery. 161 bl. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, 2004. ISBN 90 9018433 3. Academisch proefschrift.
- Fennis JPM. Mandibular reconstruction: Platelet rich plasma & scaffolds. An experimental study. 188 bl. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, 2004. ISBN 90 9018693 X. Academisch proefschrift.
- Den Dekker J. Sociale tandheelkunde. Structuur en functioneren van de tandheelkundige gezondheidszorg. 200 bl. Houten/Antwerpen: Bohn Stafleu Van Loghum/Standaard Uitgeverij, 2004. Prijs € 20,00. ISBN 90 313 4343 9.
- Mueller HP. Periodontology. The essentials. 188 bl., geïll. Stuttgart/New York: Georg Thieme Verlag, 2005. Prijs € 44,95. ISBN 1 58890 355 9.
- Schortinghuis J. Ultrasound stimulation of mandibular bone defect healing. 151 bl. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 2004. ISBN 90 367 2039 7. Academisch proefschrift.
- Feddes B. RF magnetron sputtered calcium phosphate coatings on polymers. 192 bl. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen, 2004. ISBN 90 9018014 1. Academisch proefschrift.
- Latief BS. Dental arch width in unoperated cleft patients. 139 bl. Leiden: Universiteit Leiden, 2005. ISBN 90 808494 2 1. Academisch proefschrift.